

İRAB ÖRNEKLERİ 7

(Beş isim)

(Esmâu'l Hamse)



بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

İRAB ALAMETLERİ

Harf

Hazif

Hareke



Esmâu'ı Hamse dediğimiz,
beş isimden oluşan bir grup vardır ki,
irabları diğer isimlerden farklıdır.

Bu grubun irabı
bazı durumlarda hareke ile,
bazı durumlarda harf ile olur.



Esmâu'l Hamse'nin irabının harf ile olması, řu şartlara bağlıdır:

1. Müfred olmalı. (Tesniye veya cemî olmamalı)
2. Muzaf olmalı. (Mütekellim yâ'sı dışında herhangi bir isme veya zamire muzâf olmalı)
3. Küçültme vezninde olmamalı.



Bu beş isim şunlardır:

ذُو

sahip

فَمِّ

ağız

حَمِّ

kayınpeder

أَخٍ

erkek
kardeş

أَبٍ

baba



Esmâu'l Hamse yukarıdaki şartları
taşıyarak muzaf olduğu zaman,
irabları şöyle olur:

أَبِيكَ

Mecrur

أَبَاكَ

Mansub

أَبُوكَ

Merfu'



Esmâu'l Hamse

Vav harfi ile merfu'

Elif harfi ile mansub

Ye harfi ile mecrur olur.



Esmâu'ı Hamse

merfu' olunca sonunda vav harfi
mansub olunca sonunda elif harfi
mecrur olunca sonunda ye harfi
bulunur.



Mecrur	Mansub	Merfu'	Beş İsim
أَبِي + كَ	أَبَا + كَ	أَبُو + كَ	أَبٌ
أَخِي + كَ	أَخَا + كَ	أَخُو + كَ	أَخٌ
حَمِي + كَ	حَمَا + كَ	حَمُو + كَ	حَمٌ
فِي + كَ	فَا + كَ	فُو + كَ	فَمٌ
زِي + عِلْمٌ	ذَا + عِلْمٌ	ذُو + عِلْمٌ	ذُو



Birinci örnekle



Fiil Cümlesi

رَجَعَ أَبُوكَ مِنَ الْعَمَلِ

Baban işten
döndü.

Şunları
arıyoruz:

Fiil

Fâil

Mef'ûl



Kur'an'ı

Anlayarak Okuma Rehberi

Tamlama

مِنْ الْعَمَلِ		أَبُوكَ	رَجَعَ	Fiil cümlesi
Câr-Mecrur		Fâil	Fiil	Cümlenin öğeleri
Mecrur	— —	Merfu'	— —	İrab durumu
Kesra —	— —	Vav harfi	— —	İrab alameti

Damme yerine vav
harfi ile merfu'!!!

Çünkü beş isimden biri



İkinci örnek



İsim Cümlesi

حَمَوَهُ رَجُلٌ طَيِّبٌ

Onun kayınpederi iyi
bir adamdır.

Şunları
arıyoruz:
Müpteda
Haber



Sıfat Tamlaması

Tamlama

رَجُلٌ طَيِّبٌ

حَمَوَةٌ

İsim cümlesi

Haber

Müptedâ

Cümlenin öğeleri

Merfu'

Merfu'

İrab durumu

Damme ء

Vav harfi

İrab alameti

Damme yerine vav
harfi ile merfu'!!!

Çünkü beş isimden biri



Üçüncü örnek



Fiil Cümlesi

إِغْسِلْ فَاكَ بَعْدَ كُلِّ طَعَامٍ

Şunları
arıyoruz:

Fiil

Fâil

Mef'ûl

Her yemekten
sonra ağzını yıka.



Tamlama

Tamlama

بَعْدَ كُلِّ طَعَامٍ

فَاكْ

اِغْسِلْ

Fiil cümlesi

Zarf-Mecrur

Me'ûl

Fiil + Fâil

Cümlelerin öğeleri

Mecrur

Mansub

Mansub

Fail:
gizli zamir: أَنْتَ

İrab durumu

Kesra _

Fetha _

Elif harfi

— —

İrab alameti

**Fetha yerine elif
harfi ile mansub!!!**

Çünkü beş isimden biri

Tamlama

كُلِّ طَعَامٍ

بَعْدَ

Tamlama

Muzafun İleyh

Muzaf

Tamlamanın öğeleri

Mecrur

Mansub

İrab durumu

Kesra _

Fetha _

İrab alameti



Dördüncü örnek



Fiil Cümlesi

يَتَّقُ النَّاسُ بِأَخِيكَ

İnsanlar kardeşine
güveniyor.

Şunları
arıyoruz:

Fiil

Fâil

Mef'ûl

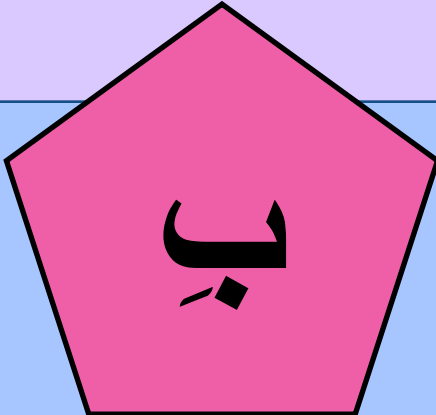


Tamlama

بِأَخِيكَ		النَّاسُ	يَتَّقُ	Fiil cümlesi
Câr-Mecrur		Fâil	Fiil	Cümlenin öğeleri
Mecrur	— —	Merfu'	— —	İrab durumu
Ye harfi	— —	Damme —	— —	İrab alameti

Kesra yerine
ye harfi ile mecrur!!!

Çünkü beş isimden biri

ك	 أَخِي	Tamlama
Muzafun İleyh	Muzaf	Tamlamanın öğeleri
Mahallen mecrur	Mecrur	İrab durumu
Mebni	Ye harfi	İrab alameti

Beşinci örnek



İsim Cümlesi

ذُو الْأَدَبِ مَحْبُوبٌ

Şunları
arıyoruz:
Müpteda
Haber

Edep sahibi sevilir.



Tamlama

مَحْبُوبٌ

ذُو الْأَدَبِ

İsim cümlesi

Haber

Müptedâ

Cümlenin öğeleri

Merfu'

Merfu'

İrab durumu

Damme —

Vav harfi

İrab alameti

Çünkü **beş** isimden biri

Damme yerine vav
harfi ile merfu'!!!



Altıncı örnek



Fiil Cümlesi

آتِ ذَا الْحَقِّ حَقَّهُ

Hak sahibine hakkını ver.

Şunları
arıyoruz:

Fiil

Fâil

Mef'ûl



Kur'an'ı

Anlayarak Okuma Rehberi

Tamlama

Tamlama

حَقُّهُ

ذَا الْحَقِّ

أَنْتِ

Fiil cümlesi

İkinci Mef'ûl

Mef'ûl

Fiil + Fâil

Cümlenin öğeleri

Mansub

Mansub

Fail:
gizli zamir: أَنْتِ

İrab durumu

Fetha —

Elif harfi

— —

İrab alameti

**Fetha yerine elif
harfi ile mansub!!!**

Çünkü beş isimden biri



Yedinci örnek



İsim Cümlesi

ذُو الْعِلْمِ خَيْرٌ مِنْ ذِي الْمَالِ

Şunları
arıyoruz:
Müpteda
Haber

İlim sahibi (olmak),
mal sahibi (olmak)tan daha hayırlıdır.

Tamlama

خَيْرٌ مِنْ ذِي الْمَالِ

ذُو الْعِلْمِ

İsim cümlesi

Haber (İsim cümlesi)

Müptedâ

Cümlenin öğeleri

Mahallen Merfu'

Merfu'

İrab durumu

Mebni

Vav harfi

İrab alameti

Çünkü beş isimden biri

Damme yerine vav
harfi ile merfu'!!!



ذُو kelimesi, sadece isme muzaf olabilir.

Diğerleri isme veya zamire muzaf
olabilirler.



فُؤ : "ağız" kelimesi,

mim harfi ilave edilerek de kullanılabilir.

O zaman irabı normal bir isim gibi olur.

فَمِهْ

Mecrur

فَمِهْ

Mansub

فَمِهْ

Merfu'



Beş isim bir zamir veya isme
muzâf olmadan kullanılırsa,
diğer isimlerde olduğu gibi
harekelerle i`râb alırlar.



قَالَ الْأَبُ لِأَوْلَادِهِ: لَا تَتَأَخَّرُوا عَنِ الدَّرْسِ

Baba çocuklarına “okula geç
kalmayın” dedi.



أَنْتَ غَنِيٌّ فَلِمَ لَا تُسَاعِدُ زَوْجَ بِنْتِكَ الْفَقِيرَ

Sen zengin bir
kayınpedersin,
peki niçin fakir damadına
yardım etmiyorsun?



رُبُّ أَخِيكَ لَمْ يَلِدْهُ أُمُّكَ

Annenin doğurmadığı
nice kardeşin vardır.



Beş isim mütekellim yâ'sına muzâf olursa,

takdîri hareke ile i`râb alır.

İrab alameti açıkça görülmez.

Merfu'

جَاءَ أَخِي

Kardeşim geldi

Mansub

رَأَيْتُ أَخِي

Kardeşimi gördüm

Mecrur

مَرَرْتُ بِأَخِي

Kardeşıme uğradım



Beş isim tesniye olarak kullanıldığında
diğer tesniyeler gibi,
ref halinde elif harfi ile,
nasb ve cer halinde yâ harfi ile
i`râb edilir.



أَبَوَانِ – أَبَوَيْنِ

İki baba

أَخَوَانِ – أَخَوَيْنِ

İki erkek kardeş

حَمَوَانِ – حَمَوَيْنِ

İki kayınpeder

ذَوَا – ذَوَيِ

İki ... sahibi



Kelimelerin köklerinde bulunan
"vav" harfı, tesniye halinde
ortaya çıkmaktadır.

أَبْ ← أَبَوَانِ – أَبَوَيْنِ



isminin tesniyesi: فُو

şeklindedir. فَمَانِ - فَمَيْنِ

Vav yerine mim harfi ile
kullanılmaktadır.



ذُو kelimesinin **tesniyesi** için

iki örnek görelim:



جَاءَ ذَوَا عِلْمٍ

İlim sahibi iki kişi geldi.



رَأَيْتُ ذَوِي عِلْمٍ

İlim sahibi iki kişiyi gördüm.



Beş isimden,

أَبٌ، أَحٌ، حَمٌ، فَمٌ

mükesser cemi (kırık çoğul) şeklindedir.

Diğer kırık çoğullarda olduğu gibi

i`râb alametleri harekelerdir.



أَبْ - أَبَاءُ

أَخْ - إِخْوَةٌ وَ إِخْوَانٌ

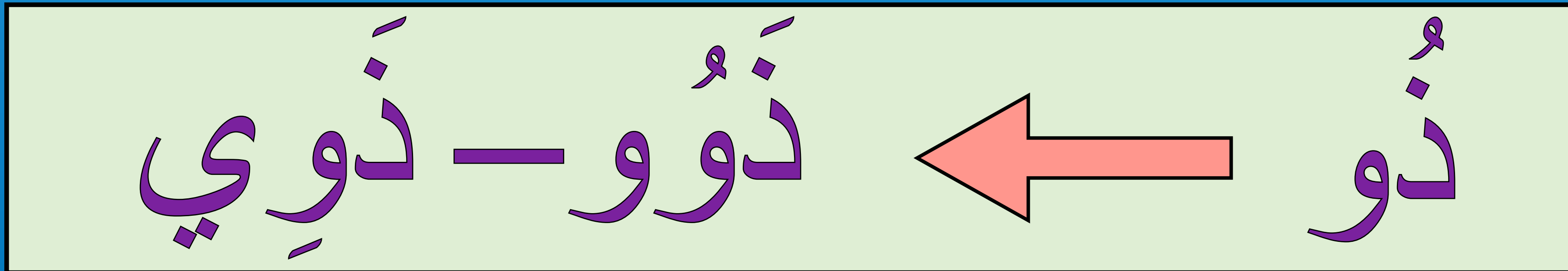
حَمْ - أَحْمَاءُ

قَمْ - أَقْوَاهُ



ذُو ise, cemi müzekker sâlim şeklinde
çoğul yapılır.

Ref halinde **vav** harfi ile,
nasb ve cer halinde **yâ** harfi ile
i`râb edilir.



جَاءَ ذُو الْحَاجَاتِ

İhtiyaç sahipleri geldi.



رَأَيْتُ ذَوِي الْحَاجَاتِ

İhtiyaç sahiplerini gördüm.



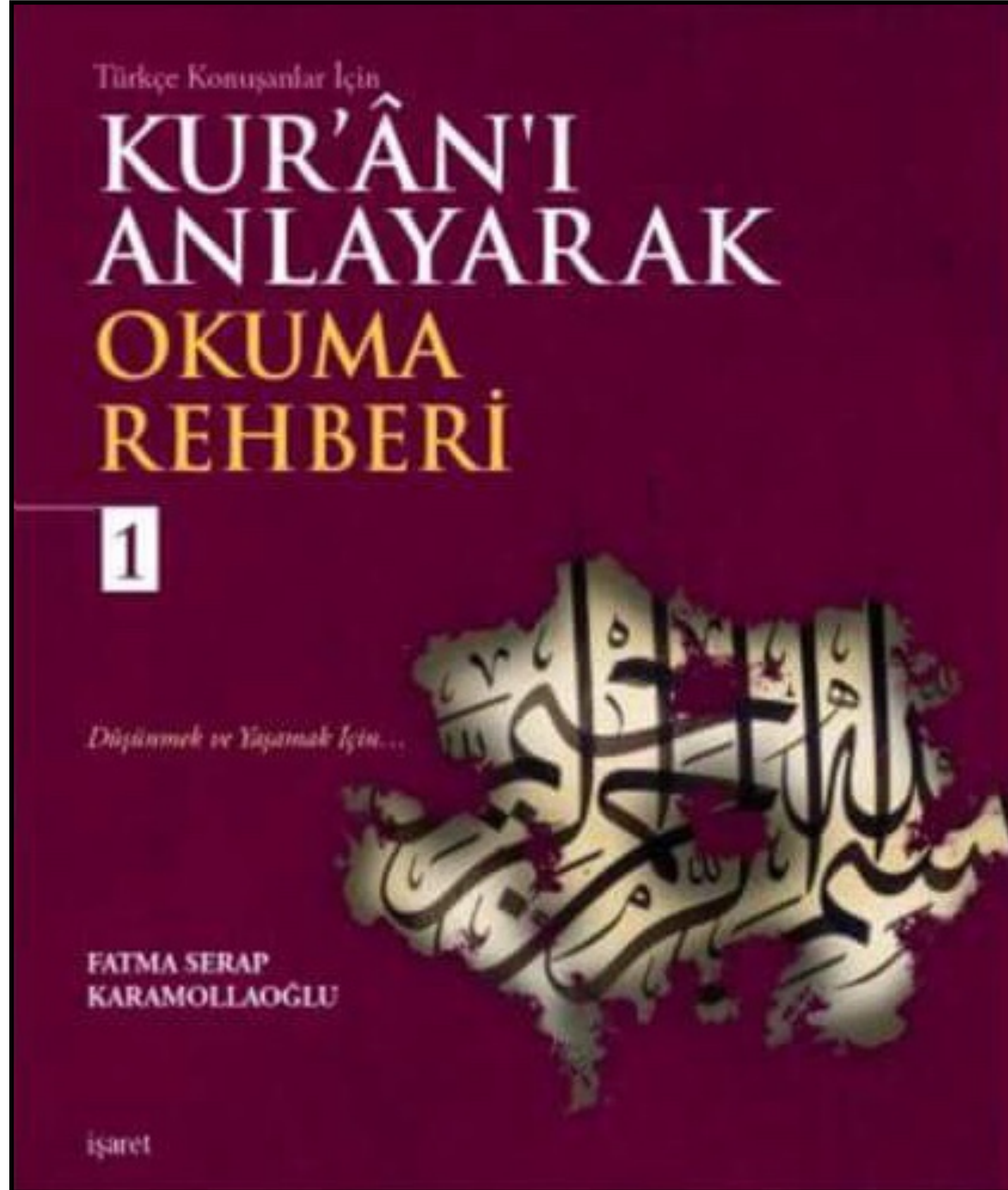
Kur'an'ı

Anlayarak Okuma Rehberi

Çoğul isim	İkili isim	Muzaf Olunca	Beş İsim
آبَاءٌ	أَبَوَانِ - أَبَوَيْنِ	أَبُو - أَبَا - أَبِي	أَبٌ
إِخْوَانٌ - إِخْوَةٌ	أَخَوَانِ - أَخَوَيْنِ	أَخُو - أَخَا - أَخِي	أَخٌ
أَحْمَاءٌ	حَمَوَانِ - حَمَوَيْنِ	حَمُو - حَمَا - حَمِي	حَمٌ
أَفْوَاهٌ	فَمَانِ - فَمَيْنِ	فُو - فَا - فِي	فَمٌ
ذَوُو - ذَوِي	ذَوَا - ذَوِي	ذُو - ذَا - ذِي	ذُو



Fatma Serap Karamollaoğlu



Türkçe Konuşanlar İçin Kur'ân'ı Anlayarak Okuma Rehberi

Lütfen
abone olmayı
unutmayalım 😊



Kur'ân'ı

Anlayarak Okuma Rehberi